EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 30.8.2023
COM(2023) 498 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

veiste kohustusliku elektroonilise identifitseerimise kogu liidus kasutuselevõtmise tehnilise ja majandusliku teostatavuse kohta

Sisukord

Sissejuhatus....2
Taust....2
Kehtivad ELi eeskirjad....3
Uuring veiste elektroonilise identifitseerimise kohta....4
Tulemuste analüüs....4
Võimalus kasutada veiste elektroonilist identifitseerimist....4
Veiste elektroonilise identifitseerimise kasutamise hetkeseis....5
Lubatud elektroonilised identifitseerimisvahendid....6
Rahulolu kehtivate eeskirjadega....6
Kokkuvõte....7

Sissejuhatus

Käesoleva dokumendi eesmärk on anda Euroopa Parlamendile ja nõukogule ülevaade praegusest olukorrast seoses veiste elektroonilise identifitseerimise kasutamisega ELis ning esitada komisjonile analüüs selle kohta, kas veiste elektroonilise identifitseerimise kohustuslikuks muutmine kogu ELis oleks teostatav.

Elektroonilised süsteemid loomade identifitseerimiseks on Euroopa Liidus sisse seatud õigusaktidega, mis on kehtinud juba üle 20 aasta. Nende süsteemide hulka kuuluvad kohustuslikud süsteemid lammaste ja kitsede elektrooniliseks identifitseerimiseks, mis on kooskõlas määrusega (EÜ) nr 21/2004,[1] ning veiste jaoks mõeldud vabatahtlikud süsteemid, mis on kehtestatud määrusega (EÜ) nr 1760/2000,[2] mida on muudetud määrusega (EL) nr 653/2014[3].

Määruse (EÜ) nr 1760/2000 artiklis 23a on sätestatud, et komisjon peab esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule 18. juuliks 2023 aruande, mis käsitleb veiste kohustusliku elektroonilise identifitseerimise kogu liidus kasutuselevõtmise tehnilist ja majanduslikku teostatavust, ning et sellele aruandele tuleks vajaduse korral lisada asjakohased seadusandlikud ettepanekud. Kohustuslikku elektroonilist identifitseerimist käsitlev säte kehtestati määrusega (EL) nr 653/2014, lähtudes eeldusest, et elektroonilise identifitseerimise (EID) süsteemide kasutamine, millega andmete edastamine ja salvestamine veiseid pidavate ettevõtjate registrisse muutub automaatseks, võib tõhustada jälgimisprotsessi. Veelgi enam, see võib võimaldada veiste liikumisandmete automaatset edastamist elektroonilisse andmebaasi, muutes jälgimissüsteemi kiiremaks, usaldusväärsemaks ja täpsemaks. Elektroonilise identifitseerimise süsteemide kasutamine võib parandada ka teatavate põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste haldamist.

Taust

Elektrooniline identifitseerimine tähendab üldjuhul identifitseerimist raadiosageduse kaudu. Sellel on kaks komponenti: elektrooniline identifitseerimisvahend ja lugeja. Elektrooniline identifitseerimisvahend sisaldab passiivset transpondrit (energiaallikata kiip), mis edastab mällu talletatud teabe (tunnuskood), kui lugeja (transiiver) selle kindlal sagedusel aktiveerib. Elektrooniline identifitseerimine võib aidata täiustada olemasolevaid veiste identifitseerimise süsteeme. Näiteks võimaldavad elektroonilised identifitseerimisvahendid lugeda andmeid kiiremini ja täpsemini, kui see on võimalik klassikaliste kõrvamärkide puhul. Samuti on võimalik dünaamiline lugemine ja andmete otsene sisestamine andmebaasidesse (millega hoitakse ära vead, mis võivad tekkida andmete käsitsi sisestamisel). Eelkõige võib see lihtsustada loomade liikumist käsitlevate teadete edastamist andmebaasi. Elektroonilise identifitseerimise tähtsust loomade identifitseerimise ja jälgitavuse parandamisel ei tohiks siiski üle hinnata, arvestades raskusi olemasolevate süsteemide kohaldamisel. Mis tahes identifitseerimissüsteemi eeltingimusteks on kõigi loomade täielik märgistamine ja tõhus andmehaldus, olenemata sellest, kas kasutatakse elektroonilisi identifitseerimisvahendeid või klassikalisi kõrvamärke.

---

[1] Nõukogu 17. detsembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 21/2004, millega kehtestatakse lammaste ja kitsede identifitseerimise ja registreerimise süsteem ja muudetakse määrust (EÜ) nr 1782/2003 ning direktiive 92/102/EMÜ ja 64/432/EMÜ (ELT L 5, 9.1.2004, lk 8).

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuli 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1760/2000 veiste identifitseerimise ja registreerimise süsteemi loomise, veiseliha ja veiselihatoodete märgistamise ning nõukogu määruse (EÜ) nr 820/97 kehtetuks tunnistamise kohta (EÜT L 204, 11.8.2000, lk 1).

[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta määrus (EL) nr 653/2014, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1760/2000 veiste elektroonilise identifitseerimise ja veiseliha märgistamise osas (ELT L 189, 27.6.2014, lk 33).

Uut liiki elektrooniliste identifitseerimisvahendite tehnilist arengut arvesse võttes muudeti määrust (EÜ) nr 1760/2000 määrusega (EL) nr 653/2014, et luua võimalus tulevaste ELi eeskirjade jaoks, võimaldades kasutada elektroonilisi identifitseerimisvahendeid ametliku identifitseerimisvahendina. Selle määruse põhjenduses 16 on öeldud, et veiste „EID kohustuslikuks muutmine terves liidus võib teatavad ettevõtjad panna majanduslikult ebasoodsasse olukorda“. Seepärast oli asjakohane näha ette, et elektroonilise identifitseerimise kasutamine loomakasvatajate seas on vabatahtlik. Liikmesriikide loomakasvatussüsteemid, põllumajandustavad ja sektori ülesehitus on väga erinevad. Seepärast võimaldati liikmesriikidel kuulutada elektrooniline identifitseerimine oma territooriumil kohustuslikuks.

Määruse (EL) nr 653/2014 ettevalmistamisel kasutati mitut aruannet. 1998. aastal käivitas komisjon laiaulatusliku teadusuuringute projekti kariloomade elektroonilise identifitseerimise kohta (IDEA (IDentification Electronic des Animaux)). Projekti viis ellu komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus (JRC). Lõpparuanne esitati 2002. aprillis ja vajalikud selgitused 2002. aasta juulis. Projekt näitas, et elektrooniliste identifitseerimisvahendite kasutamine võib parandada olulisel määral loomade identifitseerimise süsteeme, kui on täidetud hulk kaasnevate meetmetega seotud tingimusi.

2005. aastal esitas komisjon nõukogule ja Euroopa Parlamendile aruande veiste elektroonilise identifitseerimise kasutuselevõtmise võimalikkuse kohta[4]. Aruande eesmärk oli võtta kokku IDEA projekti raames saadud kogemused ja teha järeldusi veiste elektroonilise identifitseerimise kasutuselevõtu tingimuste kohta Euroopa Liidus. Komisjon jõudis selles aruandes järeldusele, et on tõendatud, et raadiosagedustuvastus on selle praktikas rakendamiseks piisavalt arenenud. Samuti järeldati selles aruandes, et veiste puhul elektroonilise identifitseerimise süsteemile üleminek liidus on ülimalt soovitatav, kuna see aitaks lisaks muudele eelistele vähendada halduskoormust.

2009. aastal tellis Euroopa Komisjon uuringu, mis käsitles elektroonilise identifitseerimise kasutuselevõttu ametliku meetodina veiste identifitseerimiseks Euroopa Liidus. Uuring sisaldas veiste elektroonilise identifitseerimise kulude-tulude analüüsi. Uuringus leiti, et „elektroonilise identifitseerimisega kaasnevad võrreldes tavapärase identifitseerimisega suuremad kulutused elektroonilistele identifitseerimisvahenditele ja lugemisseadmetele“ ning „otsesed kulud ja tulud ei ole tasakaalus kogu tootmisahelas“. Uuringus jõuti järeldusele, et eelistatud variant oleks ühtlustatud standarditel põhineva elektroonilise identifitseerimise vabatahtlik kasutamine veisekasvatussektoris. Liikmesriikidele peaks siiski jääma võimalus teha otsus selle kasutamise riigi tasandil kohustuslikuks muutmise kohta.

Kehtivad ELi eeskirjad

Kuni 21. aprillini 2021 oli veiste identifitseerimine ja registreerimine reguleeritud spetsiaalse määrusega (EÜ) nr 1760/2000.

Alates 21. aprillist 2021 on veiste identifitseerimise ja aruandluse eeskirjad sätestatud määruses (EL) 2016/429[5] (loomatervise määrus), mida täiendavad delegeeritud määrus (EL) 2019/2035[6] ja rakendusmäärus (EL) 2021/520[7]. Loomatervise määruse artikli 112 punkti a kohaselt peab

4 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52005DC0009.

5 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/429 loomataudide kohta, millega muudetakse teatavaid loomatervise valdkonna õigusakte või tunnistatakse need kehtetuks (loomatervise määrus) (ELT L 84, 31.3.2016, lk 1).

6 Komisjoni 28. juuni 2019. aasta delegeeritud määrus (EL) 2019/2035, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/429 seoses maismaaloomade pidamise ettevõtteid ja haudejaamu ning teatavate peetavate maismaaloomade ja haudemunade jälgitavust käsitlevate eeskirjadega (ELT L 314, 5.12.2019, lk 115).

7 Komisjoni 24. märtsi 2021. aasta rakendusmäärus (EL) 2021/520, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429 rakenduseeskirjad seoses teatavate peetavate maismaaloomade jälgitavusega (ELT L 104, 25.3.2021, lk 39).

loomi saama üksikult identifitseerida mõne füüsilise identifitseerimisvahendi abil. Delegeeritud määruse (EL) 2019/2035 artikli 38 lõikes 1 on sätestatud, et identifitseerimisvahendina tuleb kasutada tavalist kõrvamärki mõlema kõrva küljes. Delegeeritud määruse artikli 41 lõikega 1 on antud liikmesriikidele võimalus lubada asendada üks tavaline kõrvamärk elektroonilise identifitseerimisvahendiga. Kui liikmesriik lubab sellist asendamist, võivad ettevõtjad kasutada vabatahtlikku veiste elektroonilist identifitseerimist.

Kooskõlas loomatervise määruse artikliga 269 võivad liikmesriigid võtta vastu peetavate veiste jälgitavusnõudeid käsitlevaid riiklikke meetmeid, mis täiendavad selles määruses kehtestatud meetmeid või on neist meetmetest rangemad. Sellega on antud liikmesriikidele võimalus muuta veiste elektroonilise identifitseerimise kasutamine riigi tasandil kohustuslikuks. See võimalus oli ette nähtud ka veiste jälgitavust käsitlevate eeskirjadega, mis kehtisid enne loomatervise määruse kohaldamist.

Elavad arutelud ja mõttevahetused loomade, sealhulgas veiste identifitseerimise ja registreerimise teemal, toimusid eksperdirühma koosolekute raames, mida peeti 2018. ja 2019. aastal delegeeritud määruse (EL) 2019/2035 ettevalmistamisel. Arutati põhjalikult lähenemisviisi, mida elektroonilise identifitseerimise puhul rakendada, sealhulgas majanduslikke aspekte. Nende arutelude tulemused kajastuvad delegeeritud määruse (EL) 2019/2035 lõplikus tekstis. Peeti asjakohaseks jätta elektroonilise identifitseerimise kasutamine loomakasvatajate seas vabatahtlikuks, välja arvatud juhul, kui see muudetakse kohustuslikuks riiklike eeskirjadega. Vabatahtlikkuse korral otsustavad elektroonilise identifitseerimise kasuks need loomakasvatajad, kes tõenäoliselt saavad sellest majanduslikku kasu või näevad selle kasutamiseks muid stiimuleid (nt andmete kogumise optimeerimine), samal ajal kui teised loomakasvatajad saavad jätkata oma loomade identifitseerimist kahe kõrvamärgiga.

Uuring veiste elektroonilise identifitseerimise kohta

2023. aasta jaanuaris palus komisjon liikmesriikidel vastata lühikesele uuringule, soovides saada ülevaadet veiste elektroonilise identifitseerimise kasutamise hetkeseisust. Uuringus osalesid ja oma vastused andsid kõik 27 ELi liikmesriiki ning Šveits ja Norra. Kokkuvõte saadud vastustest on esitatud käesolevas aruandes allpool.

Uuring koosnes järgmistest küsimustest, millele liikmesriikidel paluti vastata:

1. Kas veiste elektrooniline identifitseerimine on teie liikmesriigis kohustuslik?
2. Kas veiste elektrooniline identifitseerimine on teie liikmesriigis vabatahtlik?
3. Kui palju ettevõtjaid (%) kasutab teie liikmesriigis vabatahtlikult veiste elektroonilist identifitseerimist?
4. Kui veiste elektrooniline identifitseerimine on teie liikmesriigis kohustuslik/vabatahtlik, millised meetodid on lubatud?
5. Kas kehtivad veiste elektroonilise identifitseerimise eeskirjad on teie meelest rahuldavad?

Tulemuste analüüs

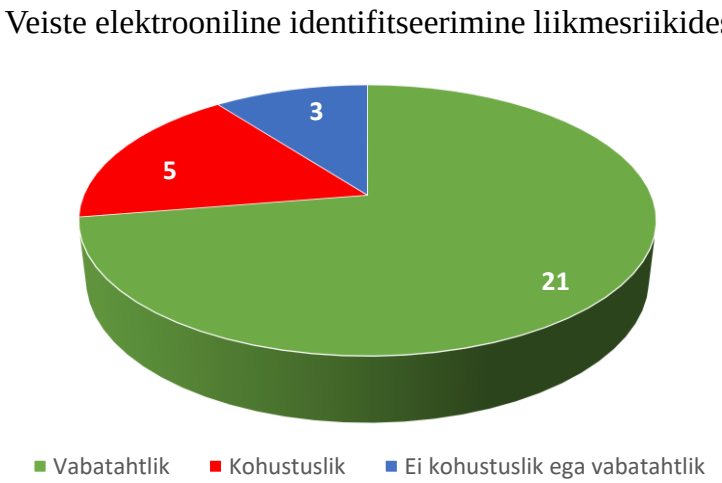
Võimalus kasutada veiste elektroonilist identifitseerimist

1. ja 2. küsimuses küsiti liikmesriikidelt, milline on praegune olukord seoses veiste elektroonilise identifitseerimise kasutamisega ettevõtjate seas. Küsimused olid järgmised: „Kas veiste elektrooniline identifitseerimine on teie liikmesriigis kohustuslik? (jah/ei)“ ning „Kas veiste elektrooniline identifitseerimine on teie liikmesriigis vabatahtlik? (jah/ei)“.

Jooniselt 1 on näha, et vaid kolm vastajat (kaks liikmesriiki ja Šveits) ei luba asendada üht tavalist kõrvamärki elektroonilise identifitseerimisvahendiga. 21 riigis (20 liikmesriigis) on

veiste elektroonilise identifitseerimise kasutamine vabatahtlik. Viies liikmesriigis on see kohustuslik. Peale selle on veiste elektrooniline identifitseerimine kahes liikmesriigis kohustuslik osal riigi territooriumist ja veel kolm liikmesriiki teatasid, et nad on otsustanud muuta selle oma territooriumil või mõnes selle osas kohustuslikuks või kaaluvad seda.

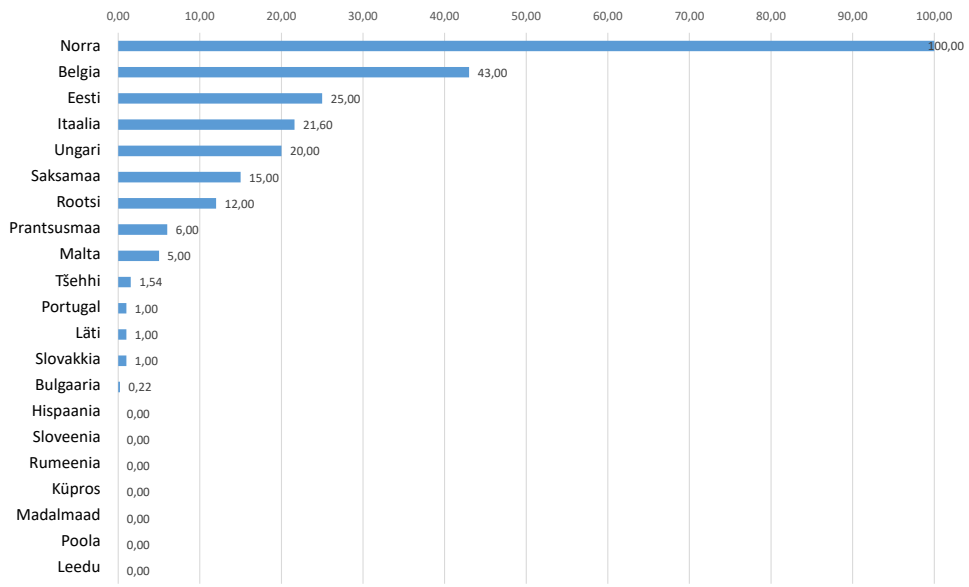
Joonis 1. Praegune olukord liikmesriikides

Veiste elektroonilise identifitseerimise kasutamise hetkeseis

Liikmesriikides, kus veiste elektroonilise identifitseerimise kasutamine on vabatahtlik, on hõlmatud 0–100 % veisepopulatsioonist. Pooltes neist liikmesriikidest kasutab oma loomade identifitseerimiseks elektroonilist identifitseerimist vähem kui 1 % veisekasvatajatest. Väga suur hõlmatus mõnes riigis on tingitud peamiselt asjaomasest tööstusest – selle taga on toetused või liha- või piimatööstuse nõudlus elektrooniliselt identifitseeritavate loomade järele. Tulemused on esitatud joonisel 2.

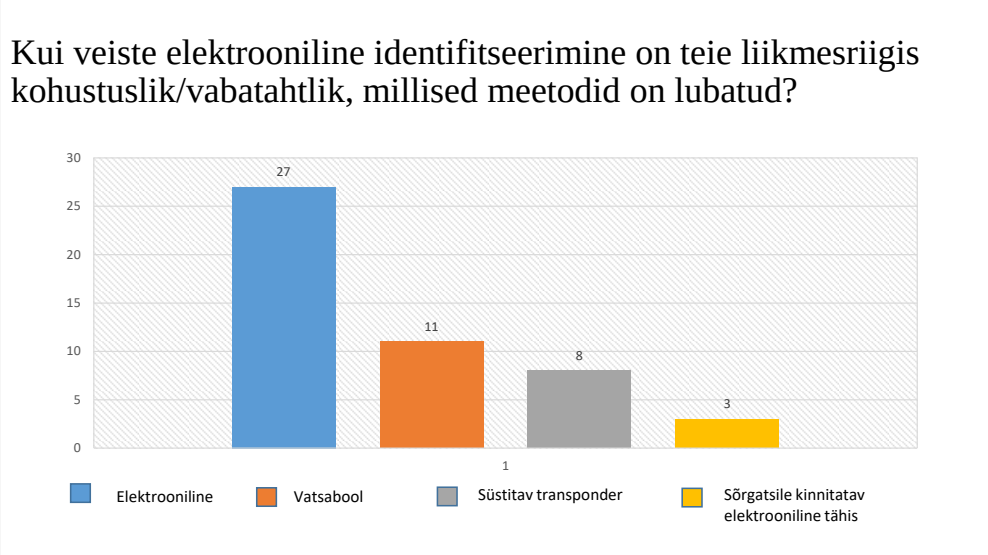
Joonis 2. Veiste elektroonilise identifitseerimise kasutamine riikides, kus see on vabatahtlik

Lubatud elektroonilised identifitseerimisvahendid

Liikmesriikides, kes lubavad kasutada veiste puhul elektroonilist identifitseerimist, on eelistatud identifitseerimisvahend elektroonilised kõrvamärgid. Seda identifitseerimismeetodit lubavad kasutada pädevad asutused kõikides riikides, kus veiste elektrooniline identifitseerimine on kas kohustuslik või vabatahtlik. Tulemused on esitatud joonisel 3.

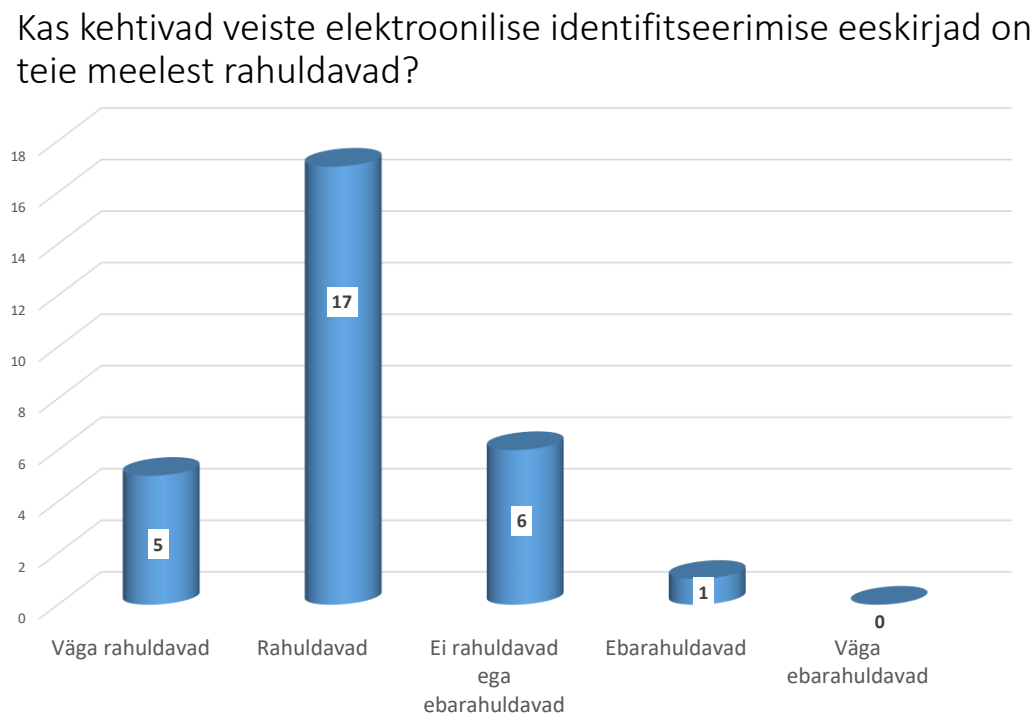
Joonis 3. Lubatud elektrooniline identifitseerimisvahend

Rahulolu kehtivate eeskirjadega

Enamik liikmesriike peab kehtivaid veiste identifitseerimise eeskirju rahuldavaks või väga rahuldavaks. Ebarahuldavaks peab neid vaid üks liikmesriik. Tulemused on esitatud joonisel 4.

Joonis 4. Rahulolu kehtivate eeskirjadega

Kokkuvõte

Veiste elektroonilist identifitseerimist käsitlev uuring näitas, et liikmesriigid peavad kehtivaid eeskirju jätkuvalt rahuldavaks. Uuring näitas ka seda, et 37 % liikmesriikidest kohaldavad kas kogu oma territooriumil või osal sellest kohustuslikku veiste elektroonilist identifitseerimist kooskõlas kehtivate eeskirjadega või kavatsevad seda teha. Peale selle kasutatakse elektroonilist identifitseerimist mõnes riigis, kus selle kasutamine on vabatahtlik, kogu veisepopulatsiooni või selle märkimisväärse osa puhul.

Kehtivate veiste identifitseerimist käsitlevate eeskirjade alusel võib iga liikmesriigi pädev asutus lubada kasutada veiste elektroonilist identifitseerimist vabatahtlikkuse alusel või kehtestada riiklikud eeskirjad selle kohustusliku kasutamise kohta oma territooriumil. Kõnealuseid kehtivaid eeskirju on kohaldatud edukalt alates 2014. aastast. Neid arutati liikmesriikidega uuesti ja neis lepiti liikmesriikidega kokku delegeeritud määruse (EL) 2019/2035 väljatöötamisel 2019. aastal loomatervist käsitlevas uues õigusraamistikus. Peeti asjakohaseks säilitada ettevõtjate ja liikmesriikide jaoks paindlikkus. Neid uuendatud eeskirju on kohaldatud alates 21. aprillist 2021.

Loomatervise määruse artikli 282 kohaselt peab komisjon hindama loomatervise määrust koos selle artiklis 264 osutatud delegeeritud õigusaktidega ja esitama selle hindamise tulemused aruandena Euroopa Parlamendile ja nõukogule hiljemalt 22. aprillil 2026. Selle hindamise raames võidakse hinnata veiste identifitseerimist ja registreerimist käsitlevate eeskirjade rakendamisel saadud kogemusi uuesti. See hindamine hõlmaks pikemat kõnealuste eeskirjade rakendamise perioodi.

Tuginedes eespool osutatud uuringu järeldustele, eksperdirühmades ja liikmesriikidega kehtivate eeskirjade ja nende kavandatud hindamise väljatöötamisel peetud arutelude tulemustele, ei esita komisjon praeguses etapis ühtki seadusandlikku ettepanekut.